

KOMUNIKACE OSOUB S MP

AAK

*Alternativní a Augmentativní
Komunikace*

- **Všechny osoby s MP mají nějaký stupeň a druh NKS (narušená kom. schopnost)**
- **Míra narušení roste se stupněm mentálního postižení**
- **Potřeba celoživotní logopedické péče**
- **Rozsah od lehkých odchylek výslovnosti po neschopnost verbálně komunikovat**

- **Pokud je schopnost verbálně komunikovat omezující pro sociální život a není dostatečná pro dorozumívání, je možné využít některou z forem AAK – alternativní a augmentativní komunikace**
- **PŘEDEEVŠÍM U OSOB SE STŘEDNĚ TĚŽKÝM, TĚŽKÝM A HLUBOKÝM MP**

AAK

- **Systém AAK** = souhrn všech postupů a prostředků, které je možno využít pro rozvoj komunikace u konkrétní osoby
- Cíl: je umožnit jedincům se závažnými por. komunikace aktivní dorozumívání a zapojení do života společnosti
- U nás v r. 1994 zřízeno **Sdružení pro augmentativní a alternativní komunikaci**
- V Praze funguje **SPC AAK**

AAK

- **Využívány u:** jedinců s MR, smyslovými vadami, narušením kom. procesu, poruch hybnosti, degenerativních onemocnění (Alzheimer, Parkinson...), po cévních mozkových příhodách...
- Je vhodné využívat více komunikačních metod, pomůcek a symbolů současně pro dosažení max. rozvoje komunikace – **multisenzoriální přístup**
- Nutná **spolupráce celého okolí** jedince
- AAK nemají zcela nahrazovat nebo potlačovat verbální komunikaci (pokud to není nezbytné)
- Snaží se ji rozvíjet, nebo určitým způsobem kompenzovat

Augmentativní komunikační systémy

- augmentace z lat. rozšiřování, zvětšení...
- podporuje již existující komunikační schopnosti, které jsou nedostatečné pro dorozumívání
- kom.systémy **podporující a rozvíjející mluvenou řeč**, která není dostatečně rozvinuta, nebo je málo srozumitelná

Alternativní komunikační systémy

- jsou náhradou mluvené řeči, když komunikace u jedince vůbec není rozvinuta
- systémy, které mají plně nahradit mluvenou řeč, která vůbec nevznikla, nebo z nějakého důvodu úplně zanikla

Metody AAK

S pomůckami (aided)

- - **netechnické (low tech)** – předměty, obrázky, fotografie, symboly, piktogramy
- - **technické (high tech)** – elektrické komunikační pomůcky a počítače (doplňky ke snadnějšímu využívání počítače)

Bez pomůcek (unaided) – využití nonverbální komunikace (pohled, mimika, gesta, motorické znaky...)

- **Jiné typy** – např. doplňky se snadnějším ovládním počítače (alternativní klávesnice...)

Komunikační systémy

- **Dynamické** – znaky, gesta, prstová abeceda, znaková řeč, Makaton
- **Statické** – Bliss, piktogramy, komunikační tabulky
-
-

Při výběru druhu AAK je nutno brát v úvahu:

- Verbální dovednosti (schopnost alespoň nějaké artikulace, rozsah aktivní a pasivní slovní zásoby)
- Fyzické dovednosti (rozsah a přesnost pohybů v prostoru)
- Stav smyslových orgánů (hl. zraku a sluchu)
- Dobu práce schopnosti (míra soustředění a unavitelnosti)
- Věk
- Předpoklad plšího rozvoje
- Kognitivní schopnosti
- Potřebu a motivaci ke komunikaci
- Podporu rodiny a profesionálů
- Schopnost interakce

AAK

- **facilitovaná komunikace**
- **sociální čtení**
- **makaton**
- **bliss symboly**
- **piktogramy**
- **bazální stimulace**
- **VOKS**
- **znak do řeči**

Facilitovaná komunikace

- facilitovaná = **usnadňující**
- napomáhá komunikaci hl. u autistů a hluboce MR
- facilitátor poskytuje **podporu prstu, ruce, zápěstí, paži, či ramenu** člověka, který má potřebu něco sdělit – tím **stimuluje pohyb klienta, který ukazuje písmenka na tabulce, nebo píše na klávesnici** a poskytuje také **zpětnou vazbu jeho projevu**
- začíná se podporou prstu, pak ruky, zápěstí, lokte až k rameni – **nakonec se facilitátor klienta ani nedotýká**, pouze stojí v jeho blízkosti při psaní zprávy
- **kontroverzní metoda**, protože mnoho odborníků tvrdí, že není důvěryhodným sebevyjádřením klienta

Komunikační systém Bliss Bliss symboly

- vymyslel **Charles Bliss** (utekl z koncent.r.tábora až do Číny a tvrdil, že důvodem válečných katastrof je malá schopnost dorozumění mezi národy)
- inspirován **čínským obrázkovým písmem**
- **srozumitelné všem národům, avšak velice složité** místo slov se ke komunikaci používá symbolů
- používán pro svou složitost spíše **u tělesně nebo lehce ment.postiženými**
- **používá se asi 26 základních prvků** a z nich je složeno přibližně **1400 standardizovaných znaků**

Makaton

- obsahuje **350 znaků**
- **znaky doplněné řečí**, nebo speciálními **symboly**
- k doprovodu znaků se používá i odpovídající **mimický výraz tváře**, znaky jsou doprovázeny překladem od učitele (normální gramatickou řečí)
- **jednotlivá slova se vyjadřují pohybem ruky, hlavy** a podobně (sestra = dvakrát ťuknout do nosu, bratr = tření kloubů ruky o sebe...)
- **původ je ve znakové řeči**, je však **jednodušší** (znakují se pouze klíčová slova)

Piktogramy

- **velmi jednoduchý konkrétní znak, vytvořený psaním, kreslením, tiskem nebo jinými postupy**
- každý piktogram **zastupuje jeden věcný význam** a zpodobňuje ho **bez vazby na řeč**.
na rozdíl od systému Bliss jsou **mnohem konkrétnější**, pro děti snadněji zapamatovatelné
- **využití:** u dětí těžce postižených, u dětí s autismem, u dětí s více vadami
- používání piktogramů je **vždy doplněno mluvenou řečí**
- základní soubor je vytištěn **bíle na černém pozadí**
- dorozumívání pomocí piktogramů je perspektivní pro svou **jednoduchost a názornost**
- **slouží při strukturaci času u autistů**

AAK

VOKS

- = **výměnný obrázkový komunikační systém**
- smysluplná a účelná výměna obrázků za předmět
- podpora iniciativy klienta za použití asistence
- podpora nezávislosti v sebevyjadřování
- soubor obrázků, nebo použití konkrétních předmětů
- výměna kartičky za věc, kartička + splnění úkolu, skládání kartiček ke komunikaci

Sociální čtení

- pro těžce postižené, kteří nejsou schopni si osvojit běžné, ani globální čtení
- používá se **v různých sociálních situacích spíše jako forma sociálního učení** (komunikace je až druhotnou funkcí)
- používají se: **soubor obrázků a textů, piktogramy a symboly, slova a předměty**
- jednotlivé obrázky, symboly či slova **vždy používáme v konkrétní sociální situaci** (chceme naučit dítě nakupovat, tak s ním jdeme do obchodu a u regálu s moukou ho učíme znak pro mouku. Když ho učíme hygieně, použijeme znak či obrázek zase v koupelně...)

Bazální stimulace

- bazální = základní, elementární
- za základní princip bazální stimulace se považuje zjištění, že **pomocí těla můžeme jedince uvést do reality, zprostředkováním zkušeností a vjemů**
- stimulací se snažíme **těžce postiženým přiblížit nedostupné podněty a tak jim pomoci při vývoji.**
- jedinec s těžším mentálním postižením nebo s více vadami se nachází ve stavu extrémně redukovaných **aktivit** - pomocí bazální stimulace se někdy podaří prolomit individuální izolaci

podněty kterými stimulujeme jedince:

- **Somatické podněty** (obraz těla)
- **Vibrační podněty** (rozechvívá klouby, nosné části)
- **Vestibulární podněty** (poloha v prostoru)
- **Hmatové podněty**
- **Čichové a chuťové podněty**
- **Sluchové a zrakové podněty**

AAK

Znak do řeči

- znakuje se slovo, nebo základní slova ve větě, která mají zásadní smysl pro význam věty a zbytek se doplňuje přirozenou mimikou, gesty a řečí, nebo alespoň zvuky
- znaky jsou konkrétní a jasné
- hlavní je podpora řeči
- není znakovým jazykem, ale kompenzačním prostředkem